

שְׁעָרִים וְשִׁיעוּרִים

מה הקשר בין השערים במונדיאל לשער הדולר ולשערוֹרִיָה? ואיפה נכתוב על המילה שער ומשמעותיה, אם לא במדור "שער לעברית"? פתחו את השער

הם שער האריות, שער האשפות, שער הפרחים, שער שכם, שער יפו, השער החדש ושער ציון. מבין השערים האטומים, המפורסם ביותר הוא שער הרחמים, ואפשר להזכיר גם את שערי חולדה, שדרכם נכנסו עולי הרגל למקדש.

אי־אפשר לדבר על ירושלים בלי להזכיר גם את שער הנגיא. גיא הוא צמק או נאדי, ושער הנגיא הוא המקום הצר שבו מתחיל הגיא שמחבר בין השפלה להרי ירושלים. המקום ידוע גם בשמו הערבי באב אל־וואד (באב, בערבית – שער, וואד – נאדי, גיא). במלחמת העצמאות ירו צלפים על משוריינים ישראלים שניסו להגיע לירושלים. המשוריינים נמצאים עד היום לזיכרון בשער הנגיא, בצדי הדרך. שער במוכן של פתח וכניסה נמצא גם בעיתון או בחוברת ונקרא עמוד השער, העמוד שמכניס אותנו לעיתון. דוגמניות אשר מופיעות בצילומי השער של מגזינים נחשבים יכולות להוסיף בגאווה את שמותיהן לקורות החיים (לרוממה) שלהן. הפתכה המובילה בעיתון, שזוכה לאזכור נרחב בשער, נקראת במוכן פתבת שער. בשער הספר, הסופר פותח בדרך כלל הקדשה ודברי תודה.

תנו הערכה

שער הוא גם ערך: שער הדולר הוא הערך של הדולר. לדולר, כמו גם למטבעות אחרים, יש שער יציב, שמלמד על שער החליפין הרשמי, לעומת הערך בשוק השחור, הלא רשמי.

שיעור הוא מידה, כמות, אומדן. למשל, מחירי הדירות עלו בשיעור של שלושים אחוז. המורה מעביר לתלמידים שיעור בספרות, כלומר – התלמיד שומע שיעור, כמות מסוימת של חומר.

גם הביטוי לאין שיעור קשור למוכן הזה של המילה שער. הביטוי הזה מקביל לצירוף "לאין ערוך", ובשניהם מדובר בדבר שאי־אפשר להעריך אותו, לאמוד אותו, לתאר את הכמות שלו. המרחקים בין מדינות קטנו לאין שיעור לאחר המצאת המטוסים. שכר הבכירים בממשק גבוה לאין שיעור מזה של העובדים הפשוטים. גם הביטוי שיעור קומה שיך לכאן, וכשאומרים על אדם שהוא בעל שיעור קומה מתכוונים לומר שהוא בעל ערך גבוה, חשוב. דוד בן־גוריון היה אדם קטן

קומה אך מנהיג בעל שיעור קומה.

השכונה הירושלמית החרדית מאה שערים,

הצילום: עמית מנול

רחוב בשכונת מאה שערים בירושלים

שהייתה בין השכונות הראשונות שנבנו מחוץ לחומות העיר העתיקה במאה ה־19, קרויה כך על שום פסוק מפרשת תולדות, שהייתה פרשת השבוע בזמן הקמת השכונה: "ויוזע יצחק בארץ ההיא, וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ה'". (בראשית כ"ו, פסוק י"ב). פירוש הביטוי בפסוק: שפע וברכה. יצחק מצא מאה שערים, כלומר מצא כמות גדולה, מצא ערך רב. שער במוכן של ערך, ולא של פתח או כניסה.

לשער פירוש למדור, להעריה, לתת אומדן. מדענים משערים השערה (היפותזה) ובדקים ומודדים אותה בעזרת ניסוי. בחיים אנחנו משערים השערות ומעריכים הערכות מדי יום, ואני משערת (או מעריכה) שמי שקורא את המדור הזה אוהב את השפה העברית.

חפשו את הסקנדל

שערוֹרִיָה היא סקנדל, שחיתות, מעשה מביש. הפלשן ד"ר אבשלום קור מספק את ההסבר לקשר בין הסקנדל לשערוֹרִיָה, ומוצא אותו בתנ"ך. בספר "הגיע זמן לשון" (הוצאת פינגר) הוא מסביר: הנביא הושע אמר: "בבית ישראל ראיתי שערוֹרִיָה" (פרק ו', פסוק י'). הנביא ירמיהו קורא לסקנדלים פעמיים בשם שערוֹרִיָה ופעם אחת בשם שערוֹרִיָה. אותו ירמיהו גם מדבר על תאנים מקולקלות ורקובות וקורא להן תאנים שוערים ('ונתתי אותם כתאנים השוערים, אשר לא תאכלנה מרע', פרק כ"ט, פסוק י"ז). זה מקור השערוֹרִיָה במוכן של משהו רע, סקנדל.

לסיום, נדבר על העיתון שאתם מחזיקים בידיכם: שער למתחיל, שהוא פתח הכניסה של מי שמתחיל ללמוד עברית לתוך השפה ולתוך ההווייה הישראלית (שיש בה לא מעט שערוֹרִיָה...).

איילה פרלמוטר

במשך חודש שלם נשא העולם את עיניו רק לשער אחד (בעצם, שניים) – השער שעל מגרש הפדורגל בדרום אפריקה. אבל יש עוד המון שערים בעולם בכלל ובשפה העברית בפרט, ואנו מקדישים את הרשימה באהבה לכל הנבחרות ולכל האוהדים.

מוזמנים להיפנס

שער הוא פתח רחב, כניסה. דרך השער נכנסים לחצר, לארמון, לעיר. בפדורגל, השער הוא המבנה שאליו צריך לבעוט ולהכניס את הפדור וליזכות בשער, שהוא גם המילה העברית לגול.

שוער הוא האדם העומד בשער שעל מגרש הפדורגל, וגם האדם שעומד בשער הבניין ומשגיח על הנכנסים.

בתפילת נעילה של יום הכיפורים אנו מבקשים מהאל: "פתח לנו שער בעת נעילת שער". כלומר קבל אותנו, סלח לנו, הבן אותנו, דווקא עכשיו, רגע לפני שהיום נגמר ושערי השמים ננעלים.

בכלל, בעולם הדתי מרבים להשתמש במילה שער. הצירופים שערי דמעה, שערי תשובה ושערי תפילה הם כינויים בתלמוד לשערים סמליים בשמים, שדרכם נכנסות הדמעות והתפילות והתחינות שלנו בדרך אל האל.

הצילום: c.d.bank

שער הניצחון בפריז

ספרות הקבלה גם מדברת על מ"ט שערי טומאה, שמתארים 49 דרגות של טומאה, של חטא. אחד השערים המפורסמים בעולם הוא שער הניצחון בפריז; אבל גם לנו יש כמה שערים מפורסמים, והם נמצאים בירושלים – שערי הכניסה לעיר העתיקה, שנקבעו בחומה במהלך השנים. שבעה שערים פתוחים כאלה יש בעיר ועוד כמה שערים אטומים (סגורים, חסומים). השערים הפתוחים